

результату, в якому поєднуються її продукт, тобто те, що отримано внаслідок дій, та психічний результат – досвід, утворений не лише знаннями, а й тими навичками і вміннями, які з'явилися чи розширилися в ході виконання певної дії.

У процесі формування інформаційної основи діяльності поліцейського доцільно виділити процесуальні і результативні ознаки. Процесуальні ознаки включають в себе інформаційні ознаки, з орієнтуванням на які виконуються дії. Вони несуть інформацію, яка використовується в процесі виконання трудових дій. Результативні ознаки дають інформацію про параметри результату, за якими відбувається його порівняння з метою діяльності.

Зміст інформаційної основи діяльності може бути різний для різних етапів професійної самореалізації працівника поліції. Спочатку в інформаційну основу діяльності поліцейського включаються ознаки, доступні сприйняттю, засвоєнню і реалізації в виконавчих діях. У міру зростання професійної майстерності кількість таких ознак збільшується. Поліцейський-професіонал орієнтується на багатозначні ознаки і сформовані в процесі діяльності суб'єктивно-значущі інформаційні комплекси.

Таким чином, самореалізація набуває продуктивного характеру тоді, коли вона спрямована на професійний розвиток особистості.

Список бібліографічних посилань

1. Чирнов В. И. Самодетерминация и внутренняя мотивация поведения человека. *Вопросы психологии*. 1996. № 3. С. 150.
2. Коростылева Л. А. Психология самореализации личности. СПб., 2005. 222 с.
3. Щедровицкий В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. М., 1982. 185 с.

Одержано 01.03.2017

Рассмотрено понятие «профессиональная самореализация», проанализированы закономерности профессиональной самореализации полицейского, раскрыто содержание информационной основы деятельности работника полиции.

Ключевые слова: самореализация, самопроектирование, самоорганизация, информационная основа деятельности.

УДК 378.148

Валентина Олександрівна ТЮРІНА,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціології та психології
факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4287-8965>

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Розглянуто різні підходи до визначення поняття «компетентність». Показано, що професійна компетентність має складну структуру, зокрема, професійна компетентність юриста включає також й деантологічну складову, яка, у свою чергу, має складну структуру і визначає професійну поведінку правоохоронця.

Ключові слова: компетентність, деантологічна компетентність, юрист, правоохоронець.

Сьогодні рівень професійної підготовки фахівця, в тому числі й юриста, все більше характеризують поняттям професійної компетентності, що є складним особистісним утворенням, яке має інтегративну природу, оскільки включає багато складових.

Різноманітні аспекти проблеми формування компетентності досліджували М. П. Васильєва, Т. М. Лебединець, А. К. Маркова, Л. А. Петровська, Л. П. Пуховська, С. О. Сисоєва, А. В. Хуторської та інші. Але деякі питання, що стосуються сутності, структури, умов та особливостей формування професійної компетентності майбутніх юристів залишилися недостатньо розглянутими.

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб уточнити сутність та структуру професійної компетентності майбутніх юристів, що допоможе визначити шляхи її удосконалення.

У психолого-педагогічній літературі дотепер немає загальноприйнятого визначення поняття «компетентність». Найчастіше компетентність розглядають як властивість, що притаманна людині, яка має авторитет, досвід і знання, у якійсь галузі, добре поінформована, здатна якісно й ефективно виконувати професійні завдання. Компетентність є *також й оцінною категорією*, оскільки характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності, а також рівень сформованості та розвитку здатності людини кваліфіковано виконувати складні професійні завдання, планувати і здійснювати дії, що призводять до раціонального й успішного досягнення поставлених цілей, приймати рішення у складних ситуаціях та брати на себе відповідальність за їх наслідки.

На думку психолога Дж. Равена, **компетентність** – це специфічна здібність, яка необхідна для ефективного виконання конкретної дії у конкретній предметній галузі і яка включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за власні дії. Бути компетентним (за Дж. Равеном) – це значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня (глибоко розумітися у предметі, самостійно ставити запитання, спостерігати, писати ділові папери, вирішувати міжособистісні конфлікти, доводити власну правоту і т. п.). Крім того, на думку Дж. Равена, існують й «вищі компетентності», які передбачають наявність у людини високого рівня ініціативи, здатності організовувати інших людей для досягнення поставлених цілей, готовність оцінювати та аналізувати соціальні наслідки власних дій і т.ін., незалежно від того, в якій конкретній галузі вони проявляються, [4, с. 449–564].

Отже, професійна компетентність юриста – це складне особистісне утворення, яке має інтегративну природу оскільки включає багато складових. Крім спеціальних знань і умінь, вона включає аналітичні, комунікативні, прогностичні та інші розумові процеси. У зв'язку з цим під компетентністю можна розуміти стійку здатність до діяльності зі знанням справи, що складається з п'яти основних компонентів [2]: глибоке розуміння сутності проблем, що вирішуються; знання накопиченого у певній галузі досвіду та активне володіння його кращими досягненнями; уміння обирати засоби і способи дії, що адекватні конкретним обставинам; почуття відповідальності за здійснені дії та досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи у діяльність, спрямовану на досягнення цілі. Крім того, компетентність включає сукупність якостей особистості, що забезпечує успішність виконання професійних правоохоронних функцій. До її істотних показників належать такі: здатність ідентифікувати себе з іншими або перцептивна здатність; емоційна стійкість, що забезпечує витримку та самовладання; психологічний стан, що відображає динамізм особистості, багатство внутрішньої енергії, волі, винахідливість; професійне мислення, тобто таке мислення, що дозволяє проникнути у причинно-наслідкові зв'язки процесу, аналізувати свою діяльність, знаходити обґрунтовані пояснення успіхів і невдач, передбачати результати своєї роботи. Дана система якостей особистості передбачає високий рівень професійної компетентності, а також виконання різних соціальних ролей у процесі професійної діяльності.

Професійна компетентність юриста включає такі основні складові: спеціальну, предметну, методичну, психологічну, комунікативну, організаційно-управлінську, інформаційну. Ці складові професійної компетентності юриста носять всезагальний характер, тобто є актуальними для спеціалістів-юристів різних підрозділів. Однак професійна компетентність юриста не вичерпується вузькопрофесійними рамками, адже від нього вимагається осмислення широкого спектра проблем, пов'язаних із забезпеченням правопорядку. Виходячи з концепції професіоналізму, що розроблена А. К. Марковою та її колегами, можна визначити такі види професійної компетентності [3]: спеціальна діяльнісна компетентність; соціальна компетентність; особистісна компетентність; готовність до професійного зростання; здатність до індивідуального самозбереження; несхильність до професійного старіння; здійснювати працю ненапружено, без утоми і навіть з освіжаючим ефектом; уміння організувати раціонально свою працю, без перевантажень часу і сил. Усі види названих компетентностей так чи інакше виявляються на різних етапах становлення професіоналізму.

Враховуючи думку М. П. Васильєвої [1], вважаємо за доцільне доповнити цей перелік видів компетентностей ще одним – деантологічною компетентністю, яка є однією з необхідних складових частин професійної компетентності юриста, і є інтегрованим особистісним утворенням, що поєднує у собі мотиваційну, когнітивну, діяльну та рефлексивну сфери.

Отже, спираючись на дослідження вчених, які займалися проблемою визначення компетентності, можна зробити **висновок**, що професійна компетентність юриста – це інтегроване особистісне утворення, що складається з досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей, що забезпечує готовність професіонала до ефективного виконання професійної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Васильєва М. П. Деонтологічна компетентність педагога як мета деонтологічної підготовки // Проблеми сучасного мистецтва і культури: зб. наук. пр. Харків: Стиль-издат, 2003. С. 22–32.
2. Лебединець Т. М. Структура професійної компетентності викладача медичного училищ // Проблеми сучасного мистецтва і культури: зб. наук. пр. Харків: Стиль-издат, 2003. С. 97–104.
3. Маркова А. К. Психология труда учителя. М.: Просвещение, 1993. 192 с.
4. Сисоєва С. О. Педагогічна технологія у неперервній професійній освіті // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія/В. П. Андрющенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, С. Д. Москаленко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер, О. В. Чалий; за ред. В. Г. Кременя. Київ: Наук. думка, 2003. 853 с.

Одержано 11.02.2017

Рассмотрены разные подходы к определению понятия «компетентность». Показано, что профессиональная компетентность имеет сложную структуру, в частности, профессиональная компетентность юриста включает также и деантологическую составляющую, которая также имеет сложную структуру и определяет профессиональное поведение правоохранителей.

Ключевые слова: компетентность, деантологическая компетентность, юрист, правоохранитель.

УДК 371.132:371.125

Олена Іванівна ФЕДОРЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4948-9524>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Проаналізовано стан дослідженості проблеми формування професіоналізму майбутніх офіцерів поліції. Визначено сутність і особливості професіоналізму в професії поліцейського. Розкрито основні напрямки удосконалення освітнього процесу у вищих навчальних закладах з метою формування у майбутніх поліцейських професіоналізму.

Ключові слова: професіоналізм, працівник поліції, ознаки професіоналізму, вищий навчальний заклад.

Становлення особистості майбутнього професіонала-правоохоронця відбувається під час навчання у ВНЗ МВС України. Слід відзначити, що незважаючи на значну кількість психолого-педагогічних досліджень, які проводяться в аспекті підготовки майбутніх фахівців правоохоронної сфери, постають нові й нові завдання, розв'язання яких має на меті удосконалити як сам процес підготовки до професійної діяльності, так і підвищення рівня підготовки. Це можливо за умов поєднання у процесі підготовки нових психологічних і педагогічних досягнень з різних напрямів цих наук. А саме: